

Arion banki

Greining og mat á lánshæfi

Lánshæfiseinkunn		B+	
Horfur		Stöðugar	
A+	B+	C+	D+
A	B	C	D
A-	B-	C-	D-

Viðmið einkunnar: Ríki, flokkur A

Grunneinkunn: A+, A, A-, B+, B, C+, C, C-, D+, D, D-

Heildareinkunn: A+, A, A-, B+, B, B-, C+, C, C-, D+, D, D-

Sértryggt skuldabréf: A+, A, A-, B+, B, B-, C+, C, C-, D+, D, D-

Uppbygging hafin

Arion banki er jafnt og þétt að vinna sig út úr þeim miklu erfiðleikum sem bankinn stóð frammi fyrir við stofnun. Töluvert er þó enn til lands að uppgjöri við bankahrunið sé að fullu lokið þó margt hafi áunnist. Þróun ytra umhverfis vegur þungt og t.d. gæti óábyrg aflétting gjaldeyrishatta skapað aðstæður sem erfitt reynist að komast út úr nema með utanaðkomandi aðstoð. Slíkt er þó ekki sjáanlegt en ef til þess kemur þá ætti að vera hægt að ráða við það með tiltölulega einföldum hætti þar sem lítið sem ekkert er um erlenda starfsemi og erlendar lántökur, a.m.k. enn sem komið er. Rekstur bankans er allur að þróast í rétta átt og eru öll áhættuviðmið hlutfallslega í góðu lagi. Unnið er að lengingu í fjármögnun með útgáfu á sértrygðum skuldabréfum sem bankinn er kominn með heimild til útgáfu á frá Fjármálaeftirlitinu.

Fjárhagur (ma. ISK)	2011	2010
Nettó vaxtatekjur	23.388	19.785
Nettó þjónustutekjur	10.685	6.866
Endurmat útlána	-8.649	1.878
Rekstrartekjur	33.276	35.623
Hagnaður fyrir skatta	11.260	17.331
Hagnaður	11.206	12.354
Heildar eignir	892.121	812.615
Heildar skuldir	777.563	703.079
Heildar eigið fé	114.558	109.536
Áhættugrunnur eigna	664.956	688.649
Eiginfjárpáttur A	16,4%	15,2%
CAD hlutfall	21,2%	19,0%
Kostnaðarhlutfall	52,5%	54,2%
Innlán / útlán	87,3%	101,5%
Arðsemi eigin fjár	10,5%	13,4%

Heimild: Arion banki og Reitun

Ritstjórn og aðalgreinendur:

Ægir Páll Friðbertsson
Ólafur Ásgeirsson
Dr. Birgir Örn Arnarson (ráðgjöf)

Samantekt á lánshæfismati Arion banka

Afar erfitt rekstrarumhverfi hefur einkennt rekstur Arion banka frá stofnun 2008. Línur eru smám saman að skýrast varðandi efnahagsreikninginn og þá sérstaklega lánabókina. Bankinn er byrjaður að horfa fram á við og ætlar sér að vera tilbúinn þegar eðlileg bankaviðskipti taka við sér á ný.

Mat Reitunar á lánshæfi Arion banka er B+, þar af er grunneinkunn B. Hátt mat byggir á sterku eiginfjárlutfalli bankans, sterku lausafjárhlutfalli, og sterkri markaðsstöðu ásamt utanaðkomandi stuðningi Seðlabankans ef til þess kæmi. Bankinn er jafnframt á góðri siglingu í uppbyggingu til framtíðar og er vel staðsettur til að nýta sér tækifæri sem munu skapast þegar efnahagsumhverfið tekur við sér. Sveiflukennt rekstrarumhverfi kemur í veg fyrir hærra einkunn, en gjaldeyrishöft, síbreytilegt skatta- og lagaumhverfi eykur óvissuna í framtíðarrekstrarhorfum bankans. Draga mun úr óvissu í rekstrarumhverfi með tímanum sem að öllu jöfnu mun hafa jákvæð áhrif á lánshæfi bankans.

Helstu styrkleikar

- Mjög sterkt eiginfjárlutfall (CAD), eða 21,2% en lágmarkskrafa Fjármálaeftirlitins er 16%. Þar af er eiginfjárpáttur A (Tier 1) 16,4%.
- Sterk lausafjárhlutfall, eða 35%, en lágmarkskrafan er 20%
- Sterk markaðsstaða
- Alhliða fjármálaþjónusta

Helstu áskoranir/ógnanir

- Gjaldyrishöft
- Sveiflukennt skatta- og lagaumhverfi
- Einsleit fjármögnun sem treystir of mikið á innlán en fer batnandi
- Slit á milli viðskipta- og fjárfestingarbankastarfsemi
- Rýrt traust eftirlitsaðila
- Samþjappað eignarhald

Horfur

Horfur eru stöðugar í lánshæfismati Arion banka en jákvæðar til lengri tíma.

Hvað gæti leitt til hækkunar í lánshæfismati

Líklegt er að draga muni úr óvissuþáttum í rekstarumhverfi bankans á næstu árum sem mun að öllu óbreyttu leiða til hækkunar í lánshæfismati. Dreifðari fjármögnun, án mikillar veðsetningar, getur einnig leitt til hærra lánshæfismats.

Hvað gæti leitt til lækkunar á lánshæfismati

Nýir skattar eða óvæntar niðurstöður dómstóla með neikvæð áhrif á rekstur bankans, þá geta breytingar í lagaumhverfi haft neikvæð áhrif á rekstur bankans.

Framkvæmd lánshæfismats

Þessi greining og mat á lánshæfi Arion banka er unnin samkvæmt aðferðafræði Reitunar¹.

Sem hluti af kostgæfniathugun var rætt við nokkra af stjórnendum bankans og ytri endurskoðendur. Einnig fengu greinendur að sjá nokkrar af áhættuskýrslum bankans, ásamt umbeðnar skýrslur frá ytri endurskoðanda s.s. endurskoðendaskýrslu og sérstaka skýrslu um mat á útlánasafninu. Hér á eftir verður gerð grein fyrir helstu niðurstöðum greininga.

Í samræmi við samning milli Arion banka og Reitunar verður fylgst með lánshæfi bankans og gefið út efni eftir því sem Reitun telur ástæðu til en þó a.m.k. tvisvar á ári, eftir 6 og 12 mánaða uppgjör.

Sértryggð skuldabréf og samantektir

Arion banki hefur samhliða eigin lánshæfismati látið vinna lánshæfismat á þeim sértryggða skuldabréfaflokki sem nýlega var gefinn út. Lánshæfismatið er að finna hér: www.reitun.is

Stutt samantekt um aðferðafræði við lánshæfismat sértryggðra skuldabréfa er að finna hér: www.reitun.is

Reitun hefur tekið saman yfirlit um útgáfu sértryggðar skuldabréfa erlendis og er hana að finna hér: www.reitun.is

¹ Sjá stutta samantekt af heimasíðu Reitunar:

Efnisyfirlit

Samantekt á lánshæfismati Arion banka	1
Framkvæmd lánshæfismats.....	2
Sértryggð skuldabréf og samantektir.....	2
Efnisyfirlit	3
A. HUGLÆGIR ÞÆTTIR	4
Vörumerki og samkeppni.....	4
Efnahags- og rekstarumhverfi	5
Rekstrarstöðugleiki	6
Skipulag og áhættuvilji.....	8
Eftirlitskerfi, verklag og heimildir.....	9
Reglugerðarumhverfi og eftirlitsstofnanir	10
B. HLUTLÆGIR ÞÆTTIR	11
Rekstur og eigið fé.....	11
Fjármögnun	13
Lausafjárstaða	14
Gæði eigna.....	14
C. UTANÆDKOMANDI STUÐNINGUR	18
Seðlabanki sem lánveitandi til þrautavara.....	18
Rekstur, efnahagur og kennitölur	19
Fyrirvarar.....	22

A. Huglægir þættir

Vörumerki og samkeppni

Bankamarkaðurinn á Íslandi hefur tekið miklum breytingum frá því í október 2008. Tekjur af kjarnastarfsemi hafa dregist saman um 2/3 og eru nú svipaðar og þær voru rétt effir síðustu aldamót. Á sama hátt hafa heildareignir bankanna dregist saman um 3/4. Á þessum tíma hefur ríkt óvissa um framtíð og fjárhagslegan styrk margra af viðskiptavinum þeirra. Mörg mál eru enn óútkljáð fyrir dómstólum og verða það enn um sinn. Einhver tími mun líða áður en meiri vissa fæst um gæði eigna bankanna og aðstæður skapist til að sækja fram af meiri þunga á innlendum markaði. Bankakerfið hefur verið í endurskipulagningavinnu frá haustinu 2008 og leitað leiða til að byggja upp heilbrigða og trausta banka.

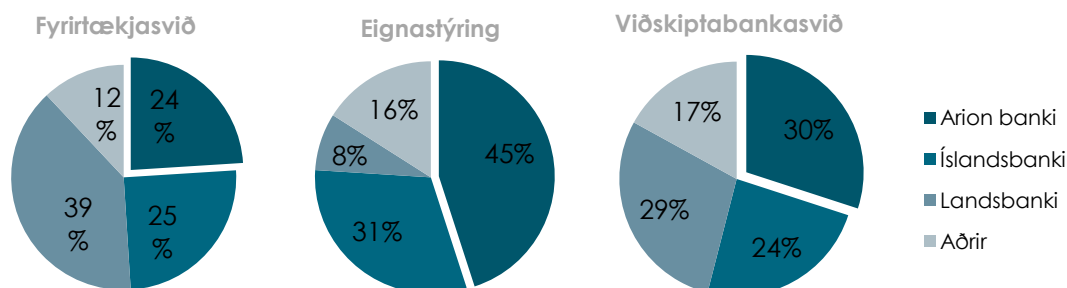
Erfið samkeppnisskilyrði

Samkeppni milli bankanna hefur verið takmörkuð undanfarið ár en teikn eru á lofti um að hún fari smám saman vaxandi á ný. Fyrirtæki í landinu hafa mörg hver lokið fjárhagslegri endurskipulagningu og á það sama við um fjölmörg heimili. Bankarnir eru smám saman að styrkja tengsl sín við viðskiptavini á ný og hefur samkeppni aukist samhliða því. Líklegt verður að teljast að sú þróun haldi áfram og eðlilegri bankapjónustu verði komið á þar sem þess er kostur. Samkeppni bankanna eru hins vegar skorður settar enn um sinn vegna óvissu í efnahagsmálum og stöðu lántakenda, fjárhagskvaða Fjármálaeftirlitsins ásamt áhættufælni fyrirtækja og einstaklinga.

Einn af þremur stóru

Arion banki virðist vera að koma ágætlega út úr sinni endurskipulagningar- og uppbyggingavinnu. Hann er m.a. með sterka stöðu í viðskiptabankastarfsemi (Retail Banking) (30%) og eignastýringu (45%), en einnig í sjóðastýringu og kortaviðskiptum. Valitor – Visa Ísland er nú í meirihlutaeigu Arion banka og hluti af samstæðuuppjöri hans. Þessi breyting ætti að styrkja þjónustuframboð bankans og fjárhagslegar kennitölur. Með yfirtöku á Íbúðalánasafni þrotabús Kaupþings undir lok árs 2011 styrkti bankinn hlutdeild sína í viðskiptum við einstaklinga og var hlutdeild lána til þeirra um 40% af heildarútlánnum bankans í árslok 2011. Bankinn er með vel dreifðan viðskiptamannagrunn og þjónar stórum hluta þjóðarinnar í 24 útibúum víðsvegar um landið. Stærsti viðskiptamannahópurinn er í kringum höfuðborgarsvæðið. Bankinn er með 25-35% markaðshlutdeild á flestum sviðum sem hann starfar. Þjónustuframboð er breitt og telur bankinn mikilvægt að viðhalda þeirri breidd sökum smæðar innlands markaðar. Allir stóru bankarnir þrír hafa svipað viðskiptamódel og veita allir alhliða fjármálaþjónustu.

Mynd: Markaðshlutdeild

Heimild: Arion banki og Reitun

Breytingar í yfirstjórn

Nýr forstjóri, Höskuldur H. Ólafsson (fyrrum forstjóri Valitor hf. – Visa Island), kom til starfa í júní 2010. Framkvæmdastjórn bankans hefur tekið töluverðum breytingum frá komu nýs forstjóra auk þess sem bankinn hefur farið í umfangsmikla stefnumótunarvinnu og hagræðingaraðgerðir. Vinnu við stefnumótun miðar vel áleiðis og er mörgum þáttum hennar lokið. Almennit eru stjórnendur á því að tími uppbyggingar og framsækni sé framundan og vill bankinn vera tilbúinn þegar aðstæður fyrir hefðbundna bankastarfsemi verða eðlilegar á ný.

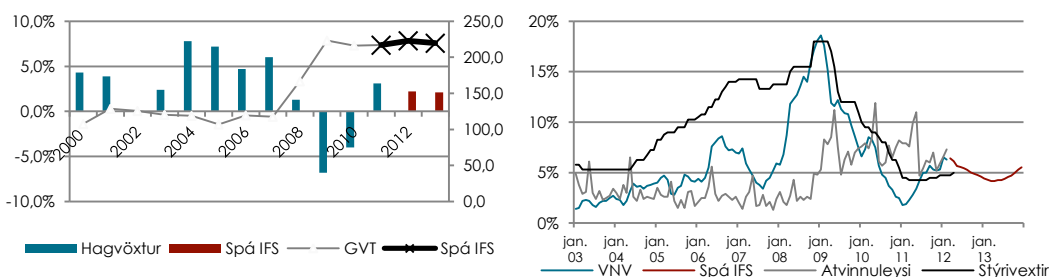
Að mati Reitunar urðu ákveðin kaflaskil með komu nýs forstjóra og er bankinn nú farinn að horfa meira til framtíðar en áður þegar mesta vinnan fór í stofnun bankans og úrvinnslu vandræðalána.

Efnahags- og rekstrarumhverfi

Rekstrarumhverfi bankana tekur mið af bankahruninu 2008 og kreppunni sem fylgdi í kjölfarið. Margar hættur steðja að því rekstrarumhverfi en nú er hins vegar aðeins byrjað að birta til aftur eftir samfellt samdráttarskeið í níu ársfjórðunga í röð. Tækifæri bíða þó á hliðarlínunni og efnahagslegur samanburður við aðrar þjóðir hefur farið batnandi á undanförunum misserum. Lauslega reiknað hefur hagvöxtur verið að meðaltali um 2,6% undanfarin 20 ár með 6% staðalfrávik. Þetta eru heldur hærrí tölur en almennt þekkist í Evrópu. Meiri sveiflur leiða til meiri óvissu og áhættu sem hefur áhrif á lánshæfismat.

Vísbendingar eru um jákvæðari horfur í efnahagsmálum ef ytri skilyrði reynast hagstæð, þó þeim vísbendingum fylgi mikil óvissa. Þrátt fyrir marga óvissuþætti og mörg aðsteðjandi vandamál hefur Reitun ekki forsendur til annars en að reikna með að íslenska hagkerfið nái að vinna sig út úr þessum erfiðleikum hægt og sígandi. Að mati Reitunar er lítil hætta á öðru kerfishruni við núverandi aðstæður.

Mynd: Hagvöxtur og gengisvísitala

Heimild: Seðlabankinn og IFS Greining

Rekstrarumhverfi áfram erfið en batnandi

Rekstrarumhverfið einkennist af mikilli óvissu og takmörkuðum sóknarmöguleikum í hefðbundinni kjarnastarfsemi. Setning gjaldeyrishafta hefur haft áhrif á bankarekstur og takmarkað m.a. tekjur af markaðsviðskiptum, þar á meðal gjaldeyrsviðskiptum og afleiðum, sem hafa dregist mikið saman. Íslenskur hlutabréfamarkaður hefur einnig dregist saman og kemur það niður á ráðgjafatekjum, fyrirtækjaviðskiptum og miðlunartekjum.

Erlendir lánamarkaðir hafa nánast verið lokaðir íslenskum aðilum nema í undantekningaratvikum. Lánshæfismat ríkissjóðs hefur undanfarin misseri verið með því allra lægsta frá því byrjað var að meta landið og fátt sem bendir til þess að matið batni umtalsvert á næstunni.

Pólítískar ákvarðanir

Uppgjör í kjölfar atburðanna haustið 2008 tekur á sig margar myndir og hefur kallað fram pólitíska óvissu. Eitt af því er sú umræða sem átt hefur sér stað um leiðréttingu á verðtryggingu íbúðarlána og mögulega öðrum verðtryggðum lánum líka. Líklegt verður þó að teljast, að öðru óbreyttu, að slíkar leiðréttingar myndu lenda á ríkissjóði en ekki bankanum. Önnur pólitísk umræða sem hefur átt sér stað varðandi bankana er uppskipting banka í viðskiptabanka og fjárfestingabanka. Þessi umræða hefur ekki áhrif á lánshæfismat bankans, a.m.k. ekki nú.

Rekstrarstöðugleiki

Stöðugleiki í rekstri er mikilvæg forsenda góðs lánshæfismats. Góð áhættudreifing starfseminnar skiptir þar miklu máli ásamt öflugu eftirlitskerfi

Afkomu hefur verið háð lánabókinni

Töluverð óvissa hefur verið tengd afkomu bankans eftir hrun vegna óvissu um gæði lánasafnsins. Enn eiga dómar eftir að falla sem skýra betur út lögmæti lána og viðmiðanir við útreikninga. Einnig er líklegt að í einhverjum tilvikum eigi að vera hægt að endurmeta lán til hækkunar. Óvissa er í tekjumyndun og afkomu meðan beðið er endanlega niðurstöðu.

Tafla: Tekjuskipting Arion banka

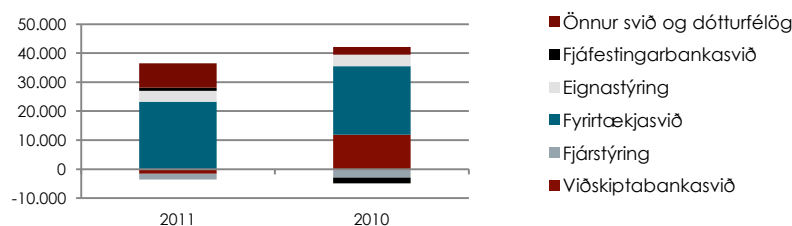
m.kr.	2011		2010		2009	
Vaxtamunur	23.388	70,3%	19.785	55,5%	12.188	38,2%
Virðismat útlána	-8.649	-26,0%	1.878	5,3%	-296	-0,9%
Hreinar þjónustutekjur	10.685	32,1%	6.866	19,3%	5.862	18,4%
Aðrar tekjur	7.852	23,6%	7.094	19,9%	14.111	44,3%
Samtals	33.276	100,0%	35.623	100,0%	31.865	100,0%

Heimild: Ársreikningur Arion banka 2011 og Reitun

Traust og dreifð kjarnastarfsemi á að skila góðum stöðugleika

Sé horft til lengri tíma hefur bankinn góðar undirstöður til að ná upp meiri og fyrirsjáanlegri afkomustöðugleika. Núverandi viðskiptamódel er hefðbundið og á sér langa sögu. Kjarnastarfsemi bankans er viðskiptabankastarfsemi og byggir bæði á inn- og útlánum auk annarra tekjusviða, og er ágætlega dreifð. Einstaklingsviðskipti vega hlutfallslega þungt sem er mikilvægt, sérstaklega á tímum óvissu og óstöðugleika, þar sem þau viðskipti gefa almennt af sér jafna og tryggja afkomu. Jafnframt er bankinn með öflugt markaðsforskot í eignastýringu til viðskiptavina og í kortaviðskiptum. Framtíðartekjumyndun ætti því að vera nokkuð stöðug af þeim viðskiptum. Eftirfarandi mynd sýnir rekstrartekjur (e. operating

Mynd: Skipting rekstrartekna Arion banka

Heimild: Ársreikningur Arion banka 2011 og Reitun

income) helstu afkomusviða bankans. Þessi dreifing starfseminnar er styrkur fyrir bankann og jafnar tekjuflæði við mismunandi efnahagsaðstæður. Stór fyrirtækjaviðskipti, ráðgjafarviðskipti og miðlunarviðskipti vega ekki þungt og hafa ekki mikil áhrif á tekjumyndun, a.m.k. ekki sem stendur. Telja verður þó líklegt að þessi hluti bankaviðskipta, sem almennt flokkast undir fjárfestingabankastarfsemi, muni fara vaxandi og verða styrkari tekjustoð í rekstri bankans. Hafa þarf þó í huga þingsályktunartillögu allra flokka sem gerir ráð fyrir uppskiptingu viðskiptabanka og fjárfestingabanka. Afkoma þessarar starfsemi verður þó væntanlega alltaf sveiflukenndari og óvissari en af hefðbundinni viðskiptabankastarfsemi.

Kostnaðarsamt bankakerfi

Bankakerfið hér á landi er stórt og kostnaðarsamt í alþjóðlegum samanburði. Líklegt er að einhver hagræðing verði áfram á næstu árum. Fjöldi starfsmanna í bankageiranum er um 3.600 manns en ætti að vera um helmingi færri í samanburði við önnur Evrópulönd. Sömu sögu má segja um fjölda útibúa í samanburði við íbúafjölda. Mögulega er ekki hægt að ná upp sömu hagræðingu og víða annars staðar sökum m.a. samkeppnisaðstæðna en væntanlega er eitthvert svigrúm til að ná fram bættri hagræðingu á þessu sviði.

Viðskiptavinir banka eru yfirleitt nokkuð tryggir bankanum "sínunum" og erfitt getur reynst að skipta reglulega um banka sökum kostnaðar og núverandi viðskipta. Þessi tryggð hefur haldist þrátt fyrir hrun og þá erfiðleika sem bankinn, líkt og hinir bankarnir, hefur gengið í gegnum.

Starfsemi í einu hagkerfi

Staða bankans á innlendum markaði er sterk, en lítil starfsemi er erlendis. Sökum þessa er bankinn alfarið tengdur innlendum viðskiptum varðandi tekjumyndun en hefur þó í einhverjum tilvikum fylgt viðskiptavinum sínum erlendis þó tekjur af þeim viðskiptum séu óverulegar í hlutfalli af heildartekjum. Árangur bankans fer því nánast alfarið eftir efnahagsaðstæðum og vaxtarmöguleikum á Íslandi. Undir vissum kringumstæðum gæti betri alþjóðleg dreifing starfseminnar dregið úr áhættu og bætt lánshæfismat.

Ekki er líklegt að vilji sé til eða möguleiki á að dreifa áhættu með því að sækja inná nýja markaði erlendis í bráð vegna þess orðspors sem bankarnir fengu á sig eftir hrun, auk þess sem gjaldeyrishöft setja verulegar skorður á erlenda starfsemi. Líklegt er að bankinn verði að búa við einsleitni innlands efnahagsumhverfis enn um sinn. Ókosturinn er hins vegar sá að erfiðara getur reynst að takast á við harða efnahagsniðursveiflu án afkomuáhrifa. Það sama á við um hina bankana og má því segja að ákveðin kerfisáhætta sé til staðar. Þessi áhrif eru kunn og vel þekkt frá því áður en bankarnir settu upp starfsemi erlendis. Starfsemi erlendis ætti að geta dregið úr áhrifum staðbundinnar og tímabundinnar niðursveiflu.

Höfuðborgarsvæðið er stærsta og mikilvægasta markaðssvæði bankans. Um 70% íbúa Íslands búa á þessum hluta landsins og um 97% af 360 stærstu fyrirtækjunum hafa höfuðstöðvar sínar á höfuðborgarsvæðinu. Útibú bankans eru nú 24 og staðsett víða um land, þar af 7 á höfuðborgarsvæðinu. Útibúum hefur fækkað um 15 frá stofnun bankans. Dreifðari starfsemi um landið dregur að hluta úr áhættu tengdri hagsveiflu en vegur lítið í samanburði við alþjóðlega dreifingu.

Forsendur afkomustöðugleika góðar

Reitun telur góða möguleika vera á því fyrir bankann að hann viðhaldi góðum afkomustöðugleika þegar bankaviðskipti verða eðlileg á ný.

Skipulag og áhættuvilji

Eignarhald bankans er samþjappað. Skilanefnd Kauppings á 87% í gegnum dótturfélag sitt Kaupskil ehf. og ríkissjóður á 13% í gegnum Bankasýslu ríkisins, sem fer með eignarhluti ríkisins í fjármálafyrirtækjum. Kaupskil hefur kauprétt á hlut ríkisins í Arion banka. Þetta eignarhald er með sérstöku samþykki Fjármálaeftirlitsins. Telja verður víst að nýir hluthafar komi að bankanum á næstu árum, en dreifðara eignarhald myndi styrkja bankann og væri jákvætt skref í þróun hans. Þetta eigendafyrirkomulag hefur að öllu jöfnu neikvæð áhrif á lánshæfismat.

Tímabundnir eigendur

Ekkert bendir til annars en að núverandi hluthafar stefni á að byggja bankann upp á þeim nótum sem kynntar hafa verið. Að hafa fáa en öfluga eigendur getur líka verið jákvætt fari svo að banki lendi í vandræðum. Komið hefur fram opinberlega að núverandi hluthafar líti alfarið á sig sem tímabundna eigendur og stefni á að selja hlut sinn á komandi árum.

Hefðbundið stjórnskipulag

Stjórnskipulag bankans er með svipuðum hætti og almennt tíðkast á Íslandi. Stjórn bankans er skipuð sex stjórnarmönnum og þremur varamönnum. Kaupskil tilnefnir fimm af sex aðalmönnum og ríkið tilnefnir þann sjötta. Þeir eru kosnir á aðalfundi í samræmi við hlutafélagalög. Við val á stjórnarmönnum er stuðst við leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja² en samkvæmt þeim skal meirihluti stjórnarmanna vera óháður félaginu og að minnsta kosti tveir stjórnarmenn (í fimm manna stjórn) óháðir stórum hluthöfum félagsins. Í reglubók bankans hefur stjórn ákveðið að innleiða þau viðmið sem birt eru í áðurgreindum leiðbeiningum.

Virk stjórn

Stjórn bankans ber endanlega ábyrgð á heimildum til lausafjár- og markaðsáhrættu sem og að ákvarða stefnu hans varðandi áhættumælikvarða og fjármagnsskipunar. Stjórnin fer yfir áhættumat bankans, innri reglur og heimildir með reglulegum hætti. Endurskoðunar- og áhættunefnd gefur skýrslu til stjórnar og er ábyrg fyrir ársfjórðungslegu mati á almennum gæðum uppgjöra og innri reglna.

Skýrslugerð og gagnsæi

Endurskoðunarfyrirtækið Ernst&Young sér um endurskoðun bankans. Reikningsskil eru í samræmi við alþjóðlegu reikniskilastaðla IFRS varðandi framsetningu og innihald. Allur alþjóðlegur samanburður er því einfaldur auk þess sem Basel II

² Sjá nánar á heimasíðu Viðskiptaráðs Íslands: (http://www.vi.is/files/CG3lokaweb_886826181.pdf - kafla 2.4)

reglurnar hafa verið innleiddar af Fjármálaeftirlitinu og Basel III reglurnar eru í farvatninu. Bankinn útbýr og birtir opinberlega fjögur uppgjör á ári og eru sex og tólf mánaða uppgjörin endurskoðuð.

Innherjalán

Lán til tengdra og venslaðra aðila eru hverfandi. Það ásamt því að nú eru engar áhyggjur af krosseignartengslum, líkt og var fyrir hrun, hefur jákvæð áhrif á lánshæfismat bankans.

Áhættuvilji

Arion banki hefur einblínt á að draga úr áhættu frá stofnun. Hann vill ná góðri stjórn á sínum áhættuþættum áður en að hugað sé að uppbyggingu virkrar stýringar á ný. Þá eru innlendir afleiðumarkaðir óskilvirkir eftir hrun fjármálakerfisins og takmarkað aðgengi er að erlendum afleiðumörkuðum.

Stærsta markaðsáhætta bankans er vaxtaáhætta en fer þó minnkandi. Hún myndast vegna ójafnvægis í meðallíffíma vaxtaberandi eigna og skulda, að stórum hluta vegna innlána sem eru án bindingar og því alfarið á breytilegum vöxtum. Vaxtaáhætta hefur heldur minnkað frá árslokum 2010 og betri dreifing er á áhættu verðtryggðra og óverðtryggðra skuldbindinga en á sama tíma í fyrra. Fjármögnun á markaði leiðir til betra jafnvægis á gjalddögum eigna og skulda. Útgáfa sértryggðra skuldabréfa getur dregið úr misræminu og þar með minnkað vaxtaáhættu bankans. Vaxtaáhætta hefur neikvæð áhrif á lánshæfismat sem stendur, en Reitun telur að bankinn sé að vinna að auknu samræmi eigna og skulda, með tilheyrandi lækkun vaxtaáhættu. Einn liður í því var yfirtaka á húsnæðislanasafni Kaupþings undir lok síðasta árs.

Önnur markaðsáhætta er í betra jafnvægi. Verðtryggingarjöfnuður er langur um 12,1 ma.kr og gjaldeyrisjöfnuður er langur í erlendri mynt um 24,2 ma.kr. Yfirvöld hafa veitt tímabundna undanþágu frá reglum um gjaldeyrisjöfnuð. Næmniáhrif breytinga af þessari markaðsáhættu gæti unnið á móti vaxtaáhættunni og dregið þannig úr áhrifum hennar. Samanlagt er markaðsáhættan því innan eðlilegra marka, í hlutfalli af eiginfjárbætti A, að mati Reitunar. Bankinn stefnir jafnframt á að lækka gjaldeyrisójafnvægi og að það verði komið innan marka Seðlabankans fyrir árslok 2012.

Eftirlitskerfi, verlag og heimildir

Eftirlitskerfi bankans skiptist í innri endurskoðun, áhættustýringu og regluvörslu.

Innri endurskoðun er óháður aðili, óháð áhættustýringu og heyrir beint undir stjórn bankans, sem tekur út áhættur og eftirlitskerfi sviða bankans og skilar úttektum sínum til viðkomandi sviða og til Áhættu- og Endurskoðunarnefnd bankans (BARC: Board audit and risk committee).

Heyrir undir forstjóra en þróun í átt að stjórn

Yfirmaður áhættustýringar heyrir undir forstjóra og hefur aðgang að stjórn í gegnum BARC fundi, en getur einnig óskað eftir áheyrn stjórnar milliliðalaust. Yfirmaður áhættustýringar situr alla BARC fundi þar sem hann fer yfir áhættuskýrslu BARC (Risk Report) og önnur málefni tengd áhættum (stöðu, þróun, eftirliti, stýringu) bankans. Í kjölfar hrunsins hafa kröfur um óhæði áhættustýringar aukist, og má m.a. benda á Bretland þar sem krafa er um að framkvæmdastjóri áhættustýringar heyrir undir áhættunefnd stjórnar, auk forstjóra, og að laun framkvæmdastjóra verði ákvörðuð af launanefnd stjórnar.

Getur hindrað ákvörðun undirnefnda

Áhættustýring situr alla lánanefndarfundi stjórnar (BCC), lánanefndar bankans (ACC) og lánanefnd fyrirtækja (CCC). Áhættustýring situr ekki lánanefndarfundi útibúa (RCC) en hefur aðgang að lánsúmsóknum og lánaákvörðunum. Áhættustýring getur vísað lánaákvörðun upp á næsta lag. Lánamáli getur verið vísað á ACC af Áhættustýringu þrátt fyrir að heimildir séu til staðar fyrir afgreiðslu máls í RCC eða CCC. Áhættustýring fær til sín lánamál fyrir fundi BCC, ACC og CCC metur málin og gefur þeim umsögn.

Aðlagðir ferlar

Að mati Reitunar er áhættustýring bankans almennt góð og telur að starfsaðferðir og kerfi innan bankans uppfylli kröfur til nauðsynlegs effirlits og eftirfylgni við áhættustjórn bankans. Arion banki yfirtók kerfi og ferla frá Kaupþing og hefur aðlagð að breyttum banka og breyttum og vaxandi kröfum. Effirliti með þróun lánasafns og útlánaákvörðunum var eftt umtalsvert auk þess sem markaðsáhætta er mun einfaldari og minni en áður vegna markaðsaðstæðna og stefnu bankans.

Reglugerðarumhverfi og effirlitsstofnanir

Íslensku bankarnir búa allir við sama reglugerðarumhverfi. Þýðingamestu stofnanir bankanna eru Fjármálaeffirlitið, Seðlabankinn og stjórnvöld en einnig dómstólar og Samkeppnisstofnun. Margt hefur verið gert innan Fjármálaeffirlitsins til að styrkja effirlit með bönkunum og rekstraröryggi. Upplýsingaskylda hefur aukist og kvaðir hafa verið auknar m.t.t. ýmissa hlutfalla t.d. eiginfjárlutfalls (CAD) og lausafjárlutfalls.

Telja verður víst að dregið verði úr fjárhagskvöðum þegar rekstrarumhverfi batnar því mikil óhagkvæmni getur fallist í óþarflega miklum kvöðum m.t.t. arðsemi og samkeppni til lengri tíma lítið. Nýleg brottvikning forstjóra Fjármálaeffirlitsins hefur dregið, a.m.k. tímabundið, úr trausti á effirliti á bankamarkaði.

Íslenskir dómstólar hafa liðið fyrir vinnuálag og mun lengri tíma tekur nú að koma málum í gegnum dómskerfið en áður. Erfitt og tímafrekt getur reynst að fá niðurstöðu í aðkallandi ágreiningsefni eins og t.d. lögmæti fjármálasamninga, eins og þekkt er varðandi gengislán. Hugsanlega gætu einhverjir hagsmunir bankans tapast sem rekja mætti til mikil álags dómstóla.

Flest bendir til þess að hér séu aðeins um tímabundin vandamál að ræða, en núverandi aðstæður hafa neikvæð áhrif á lánshæfismat bankans.

B. Hlutlægir þættir

Rekstur og eigið fé

Afkoma bankans hefur frá stofnun að mestu tekið mið af ávöxtun þeirra eigna sem bankinn fékk frá Kaupþingi. Mikil óvissa hefur einkennt efnahagsreikninginn og þá sérstaklega raunvirði yfirtekens útlánasafns. Þrátt fyrir að margt hafi skýrst í þeim efnum er ekki komin endanleg niðurstaða um verðmæti þeirra og má í því efni nefna áhrif nýfallins dóms Hæstaréttar um gengisbundin lán sem og þá umræðu sem hefur verið um leiðréttingu verðtryggðra lána. Því er ljóst að áfram ríkir nokkur óvissa um raunverulegt virði útlána bankans, afkomu hans og eigið fé. Mikilvægum áfanga var náð um mitt síðasta ár þegar endurmatsreikningur (e. Compensation Instrument) milli Arion og Kaupþings var lokað og á hvorugur kröfu á hinn.

Arðsemi lækkar en kjarnastarfsemi styrkist

Reiknuð arðsemi eigin fjár (ROE) af var 10,5% samanborið við 13,4% árið 2011. Arðsemi af reglulegri starfsemi var 10,8% árið 2011 samanborið við 8,8% árið 2010. Vaxtamunur var sem fyrr uppistaðan í afkomu bankans en þóknunartekjur jukust um 84% frá sama tíma í fyrra sem að mestu má rekja til þess að Valitor er nú hluti af samstæðuuppjöri bankans. Þóknunartekjur eru aðeins um fjórðungur af heildartekjum (með Valitor), en ættu að fara vaxandi á næstu árum eftir því sem efnahagslífið styrkist og aðgengi að fjármagni batnar. Kjarnastarfsemi bankans styrkist frá fyrra ári vegna hærrí vaxtamunar, án endurmats lánabókar, auk Valitor tekna.

Vaxtamunur hækkar

Vaxtamunur af vaxtaberandi eignum hækkaði úr 2,7% árið 2010 í 3,4% árið 2011. Aukinn vaxtamunur má helst rekja til lækkandi innlánsvaxta á fyrri hluta ársins og aukinnar verðbólgu. Vaxtamunur bankans er hár í alþjóðlegum samanburði en ágætlega í samræmi við stærð bankans og þann vaxtamun sem almennt sást áður en útrás íslensku bankanna hófst fyrir alvöru. Sá lági vaxtamunur sem oft sést erlendis nú vegna lágs vaxtaumhverfis og hækkingar fjármögnunarkostnaðar hefur því ekki náð að fullu til Íslands enda aðrar forsendur hér.

Auknar kostnaðarálögur en svigrúm til almennra lækkana

Rekstrarkostnaður í hlutfalli af heildareignum er nokkuð hár í samanburði við banka í nágrannalöndunum. Hækkandi kostnaðarhlutfall gæti verið í farvatninu þar sem álögur eru að aukast sbr. iðgjald til Tryggingarsjóðs innstæðueigenda og fjárfesta hefur hækkað. Einnig greiðir bankinn, líkt og hinir bankarnir, sérstakan skatt vegna fjármögnunar auk þess sem nýbúið er að leggja á sérstakan skatt sem reiknast af launakostnaði bankans. Kostnaðarhlutfall bankans fyrir síðasta ár var 52,5%. Bankinn hefur síðan þá lagt í aðgerðir til lækkunar á kostnaði sem dregur úr hættu á hækkingu hlutfallsins, þrátt fyrir auknar álögur, auk þess sem gera má ráð fyrir að kostnaður geti lækkað þegar vinnu við endurskipulagningu lýkur.

Sterkt eiginfjárlutfall

Reiknað eiginfjárlutfall bankans er mjög sterkt. Í árslok 2011 var eiginfjárlutfall bankans (CAD) 21,2% og eiginfjárláttur A (Tier 1) 16,4%. Þessi hlutföll hækkuðu frá 2010 úr 19,0% og 15,2%. Eiginfjárstaða bankans hefur styrkst jafnt og þétt og er töluvert yfir 16% kröfu Fjármálaeftirlitsins um lágmarks eiginfjárlutfall, en Basel-reglurnar gera ráð fyrir 8%. Þetta háa eiginfjárlutfall getur komið niður á arðsemi bankans til lengri tíma en er nauðsynlegt í því efnahagsumhverfi sem nú er, vegna þeirrar óvissu sem ríkir um virði útlána bankanna. Telja verður líklegt að

Þessi hlutföll lækki eftir því sem dregur úr óvissu og nálgist þau mörk sem áður þekktust.

Sú hækkun sem varð á þessum hlutföllum á árinu 2011 má, auk hagnaðar tímabilsins, að mestu rekja til minni markaðsáhrættu í kjölfar lækkaðs gjaldeyrismisvægis.

Mynd: Samanburður banka

2011	Arion	Íslandsbanki	Landsbanki	Jyske bank	DnB NOR
Eiginfjárlutfall	21,2%	22,6%	21,4%	14,7%	11,4%
Vaxtamunur	3,4%	4,5%	2,9%	1,9%	1,5%
Kostnaðarlutfall	52,5%	56,0%	57,2%	68,9%	47,1%
Afskriftarreikningur / útlán	9,1%	7,0%	4,3%	2,8%	1,0%

2010	Arion	Íslandsbanki	Landsbanki	Jyske bank	DnB NOR
Eiginfjárlutfall	19,0%	26,6%	19,5%	15,8%	12,4%
Vaxtamunur	2,8%	5,0%	2,3%	2,0%	1,4%
Kostnaðarlutfall	54,2%	43,7%	61,1%	58,7%	47,6%
Afskriftarreikningur / útlán	8,5%	10,8%	3,8%	3,3%	1,0%

Heimild: Ársreikningar bankanna, Bloomberg og Reitun

Áhættugrunnur lækkar

Hlutfall reiknaðs áhættugrunns (Risk Weighted Assets) af heildareignum í árslok 2011 var 74,53% og hafði hlutfallið lækkað frá árslokum 2010 úr 84,7%, vegna lækkandi gengisáhrættu og hlutfallslega áhættuminni eigna í húsnæðislánasafni. Þetta hlutfall bankans er mjög hátt í alþjóðlegum samanburði, vegna þess að hann styðst við staðalaðferð (e. standardized approach) fyrir útlánaáhrættu en ekki við innra mat á útlánaáhrættu (e. IRB – Internal Rating Based) eins og víða er notuð erlendis. Áhættuvogir í staðalaðferð eru almennt mun varfærnari heldur en í innra mati (IRB). Lægra hlutfall á að vísa til áhættuminni eigna og eftir því sem það er lægra þarf hlutfallslega að binda minna eigið fé og eykur samhliða getu til aukinnar skuldsetningar. Útreikningur byggir á Basel II reglum þar sem mismunandi eignir hafa mismunandi áhættuvægi. Töluverð umræða hefur farið fram um það hvort þær áhættuvogir sem fram koma í þessum reglum endurspeglar áhrættu með réttum hætti, ekki síst eftir hruni 2008, og telja margir að reglurnar hafi átt þátt í aukinni áhættusækni alþjóðlegra banka. Reynt var að betrubæta þær aðferðir sem settar voru fram í Basel I reglum með útgáfu Basel II reglnanna og færa reglurnar nær þeirri raunverulegri (taps)áhrættu sem einkennir skuldbindingar innan og utan efnahagsreiknings banka. Þeir erfiðleikar sem fjármálastofnanir víða um heim lentu í 2008 kölluðu á endurskoðun reglnanna og nú hafa verið kynntar nýjar reglur, Basel III.

Basel III

Arion banki þarf að taka upp Basel III reglurnar á næstu misserum. Að einhverju marki er byrjað að innleiða þær en því verki er ekki lokið. Áhrif af breytingu á eigið fé hefur ekki verið metin að fullu en ekki er talið að áhrifin verði mikil. Eiginfjárlutfall bankans er mjög sterkt og allt bendir til að svo verði áfram undir nýja regluverkinu

Fjármögnun

Leiðir til fjármögnunar á markaði hafa verið takmarkaðar undanfarin ár. Það hefur leitt til einsleitar fjármögnunar bankans líkt og annarra innlendra banka. Innlán eru uppistaðan í fjármögnun hans, sem er á margan hátt gott en hefur sína slæmu hlið líka þar sem stór hluti innlánanna hefur lífið þol ef þau geta leitað annað. Þess vegna eru þau óbundin og veldur verulegu ójafnvægi í tímallengdum vaxtaberandi eigna og skulda, eins og búið er að fara yfir. Það háa innláns hlutfall er fjarri því sem gerist í nágrannalöndum okkar. Önnur lántaka var því fremur lítil þar til bankinn yfirtók húsnæðislánasafn Kaupþings ásamt tilheyrandi skuldabréfafjármögnun undir lok síðasta árs. Arion banki hefur fengið leyfi Fjármálaeftirlitsins til að gefa út sértryggt skuldabréf og hefur lokið við fyrstu útgáfu þeirra. Erlendir lánamarkaðir eru áfram lokaðir og líklegt má telja að fjármögnun erlendis komist ekki í eðlilegt horf í bráð. Aðeins hefur þó rofað til í þeim efnum og erlendir bankar byrjaðir að taka fyrstu skref í að byggja upp eðlileg bankasambönd við Arion banka á nýjan leik. Markmið bankans er að leita eftir erlendra fjármögnun þegar færi gefst.

Innlán eru almennt traustasta fjármögnunin

Innlán eru almennt talin, undir eðlilegum kringumstæðum, vera stöðugri og áhættuminni fjármögnun en lánsfé á markaði. Innlán viðskiptavina og fjármálastofnana námu samtals um 490 ma.kr. í árslok 2011. Stór hluti innlánanna eru óbundin og laus til úttektar með stuttum fyrirvara. Bankinn hefur flokkað innlán sín í 7 mismunandi flokka eftir kvikleika þeirra. Þessi flokkun gefur til kynna að þriðjungur til allt að helmingur af innlánum bankans sé mögulega mjög kvikur, færi svo að gjaldeyrishöft yrðu felld úr gildi án fyrirvara. Að mati Reitunar er fátt sem gefur til kynna að yfirvöld muni losa um höft á næstunni. Svo virðist sem yfirvöld séu frekar á því að það þurfi að herða þau sbr. nýlega lagasetningu. Þessi mikli kvikleiki innlána skýrir að mestu það háa lausafjárhlutfall, 35%, sem bankinn er með eins og farið er yfir aftar í skýrslunni.

Hlutfall innlána á móti útlánum

Innlán bankans voru allajafna hærra en veitt útlán þar til bankinn tók yfir íbúðalánasafn Kaupþings undir lok árs 2011 (KMIF). Hlutfallið hafði verið vel yfir 100% en er nú um 87%. Fyrir hrun var þetta hlutfall í flestum tilvikum á bilinu 25-50% en hafði verið heldur hærra áður en vöxtur starfsemi á erlenda markaði hófst. Með tímanum má vænta að breyting verði á og hlutfall innlána minnki en hlutfall fjármögnunar á markaði og millibankamarkaði aukist. Yfirlýsing ríkisstjórnar um að innlán á Íslandi séu með ríkisábyrgð gæti torvelað markaðsfjármögnun bankans nema með sértryggðri útgáfu.

Hluti innlána hefur lífið viðnám ef aðstæður breyttust frá því sem nú er t.d með afnámi gjaldeyrishafta og einnig mögulega ef ábyrgðaryfirlýsing ríkisstjórnarinnar yrði felld úr gildi. Arion banki hefur birt eigið álagspróf á lausafjástöðu sem tekur mið af áhrifum á lausafjárhlutfall og reiðufjárhlutfall við að kvikustu innlánin, flokkur 1 (vegna gjaldeyrishafta) og 2 (vegna kröfuhafa), hverfi út úr bankanum skyndilega. Með lausafjárhlutfalli er átt við hlutfall lausra eigna af öllum innstæðum, (e. Secured Liquidity Ratio) og reiðufjárhlutfall er laust fé af óbundnum innstæðum, (e. Cash Ratio). Lausafjárhlutfallið stæði það af sér en reiðufjárhlutfallið ekki samkvæmt áhættumatsprófi bankans. Ef þessar breytingar yrðu gerðar án fyrirvara er hætt við að enn fleiri kysu að færa innlán sín yfir í erlenda mynt en aðeins þessir tveir hópar. Hinsvegar verður að telja víst að ef bankinn lenti í áhlaupi, sem þurkaði upp reiðufé, að þá hefði hann full tök á að ná sér í aukið reiðufé með endurhverfum viðskiptum við Seðlabankann.

Lengri fjármögnun

Bankinn þarf að auka markaðsfjármögnun sína og hefur tekið skref í þá átt með útgáfu á sértryggtum skuldabréfum. Með því móti dreifir hann betur fjármögnun

Fjármögnun		2011
Fjármálafyrirtæki	16.160	2%
Innlán	489.995	68%
Lántaka	187.203	26%
Víkjandi lán	32.105	4%
Samtals	725.463	100%

Heimild: Ársreikningur Arion banka 2011

sinni og nær að para betur saman tímalengd vaxtaáhcættu á eigna og skuldahlíð. Bankinn þarf að gera ráð fyrir því að hluti innlána fari út úr bankanum í framtíðinni og þarf því að vera búinn að tryggja aðgengi sitt að markaðsfjármögnun fyrir þann tíma. Mikilvægt er fyrir bankann að fjármögnun takist vel til en reikna þarf þó með að hún geti tekið einhvern tíma. Í byrjun takmarkast útgáfan við 10 ma. kr. en útgáfan í heild sinni (Covered Bond Programme) er einn milljarður evra.

Veðsetning eigna

Bætt fjármagnsskipan bankans og betra aðgengi að markaðsfjármögnun mun bæta lánshæfismat bankans. Hafa þarf þó í huga að ef mjög stór hluti af bestu eignum bankans verða veðsett sértryggðá skuldabréfasafninu þá getur það minnkað eignagæði þess hluta sem snýr að almennum lánveitendum og innlánseigendum.

Bankinn hefur veðsett hluta af útlánum sínum við lántöku. Upphæð veðsettra eigna nam í árslok 171 milljarði króna en var um 74 milljarðar króna árið 2010. Þau lán sem voru sett að veði voru íbúðalán til einstaklinga, sveitafélagslán og lán til ríkisstofnanna.

Lausafjárstaða

Lausafjárahcætta er almennt alvarlegasta áhcætta banka og má rekja fall banka víða um heim til lausafjárahcætta. Lausafjárstaða Arion banka er sterk.

Fátt sem bendir til mikils útstreymis á næstunni

Lausafjárahcætta bankans eykst ef gjalddagar útlána eru til lengri tíma en gjalddagar fjármögnunar, sem nú er að mestu innlán og að mestu óbundin. Samkvæmt skilgreiningu er hún því allmikil. Á hinn bóginn er ekkert sem bendir til þess að mikið útstreymi muni eiga sér stað á næstunni, a.m.k. ekki meðan gjaldeyrishöft eru til staðar. Fjármálaeftirlitið og Seðlabankinn setja reglur um laust fé lánastofnanna. Reglur Seðlabankans kveða á um að lánastofnanir skulu hafa lausar eignir umfram skuldbindingar á næstu þremur mánuðum í samræmi við ákveðna útreikninga.

Vel yfir kröfum Fjármálaeftirlitsins

Reglur Fjármálaeftirlitsins, sem eiga uppruna sinn í endurreisn bankanna og skilyrðum eftirlitsins fyrir starfsleyfum þeirra, krefjast þess að stærstu viðskiptabankarnir eigi lausafjárahcæfar eignir sem nema að lágmarki 20% af heildarinnlánum og laust fé sem nemur að lágmarki 5% af óbundnum innlánum. Arion banki uppfyllir vel lausafjárreglur Fjármálaeftirlitsins. Lausafjárhlutfall var í árslok 2011 34,6% en hafði verið 24,8% í árslok 2010. Á sama tíma var reiðufjárhlutfall 15,3% og 11,2%. Bæði hlutföllin eru því vel yfir tilskildu lágmarki og hefur bankinn ágætt þol til að bregðast við umtalsverðum úttektum innlána.

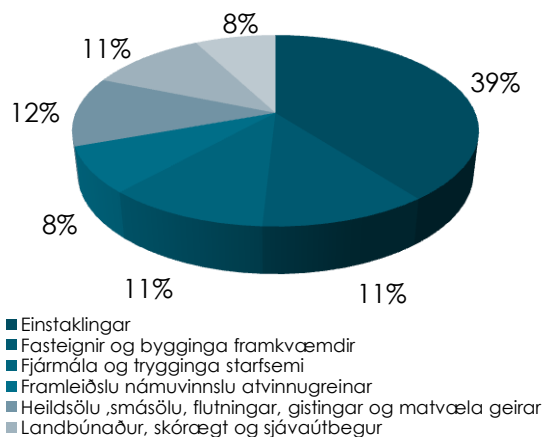
Gæði eigna

Mikil vinna hefur farið í endurskipulagningu útlána bankans. Talið er að þeirri vinnu fari senn að ljúka, þó enn sé óvissa um hluta lána þar sem dómstólar eiga eftir að dæma um lögmaeti þeirra. Það er þó ekki víst að öll fyrirtæki eða allir einstaklingar geti staðið undir þeim samningum og telur Reitun möguleika á að bankinn þurfi að taka þau lán aftur til endurskoðunar síðar.

Í árslok 2011 námu lán til einstaklinga 39,7% lánasafnsins, um 10,8% voru til fjármála- og tryggingafélaga og tæp 50% er til fyrirtækja og annarra lántakenda.

Af fyrirtækjalánum vógu lán til sjávarútvegs og landbúnaðar mest og lán til heild- og smásölugeirans og ferðamannageirans koma þar á eftir. Almenn má segja að útlánaáhætta bankans teljist nokkuð dreifð á innlendum markaði. Með yfirtöku íbúðalánasafns frá Kaupþingi jókst hlutdeild lána til einstaklinga.

Mynd: Lánaflokkun

Heimild: Ársreikningar Arion banka 2011 og Reitun

Eðlileg samþjöppun

Reitun hefur skoðað samþjöppunaráhættu bankans í formi áhættuskuldbindinga og telur að um eðlilega samþjöppun sé að ræða. Samþjöppun 20 stærstu lántakenda er þó í hærri kantinum í hlutfalli af eiginfjárþætti A en góð dreifing er í einstökum atvinnugreinum og engin ein grein með hátt hlutfall af eiginfjárþætti A. Samþjöppunaráhætta bankans, vegna 20 stærstu, hefur lítillega neikvæð áhrif á lánshæfismatið.

Afskriftareikningur útlána er áfram mjög hár í sögulegu og alþjóðlegu samhengi og stendur nú í um 9% af útlánum fyrir afskriftir. Sérþæka framlagið á afskriftareikningnum var 46,8 ma.kr. og það almenna var 9,5 ma.kr. í árslok 2011. Áfram er líklegt að bankinn þurfi að gera ráð fyrir háum framlögum í sjóðinn en mögulega þó í minna mæli en áður þar sem endurskipulagningu lánasafnsins er nú að mestu lokið og því geti bankinn farið að meta afskriftapörf á lánagrunni í stað viðskiptagrunnar.

Töflur: Útlán og afskriftareikningur

Heildarútlán til viðskiptamanna	2011	2010	Afskriftareikn. útlána (vsmk)	2011	2010
Yfirráttur	43.178	37.390	Staða í upphafi árs	41.843	28736
Víkjandi lán	550	499	Framlag ársins	27.225	20655
Önnur lán	574.111	455.173	Afskriftir ársins	-13.230	-7718
Útlán án afskriftar.	617.839	493.062	Áður afskrifað	451	170
			Staða í lok ár	56.289	41.843
Afskriftar. útlána	-56.289	-41.843	Sérþækar afskriftir	46.776	39.083
Útlán með afskriftar.	561.550	451.219	Almennar afskriftir	9.513	2.760
			Samtals	56.289	41.843

Heimild: Ársreikningar Arion banka 2011 og Reitun

Í árslok var vanskilahlutfallið (vandræðalán / útlánum fyrir afskriftir) tæp 18%. Hlutfallið er mjög hátt og hefur neikvæð áhrif á lánshæfismat. Í samanburði við eigið fé bankans að viðbættum afskriftareikningi útlána (AÚ) er vanskilahlutfallið (vandræðalán / (eigið fé + AÚ) einnig mjög hátt eða tæp 69%. Eigið fé að viðbættu AÚ sýnir hvert eigið fé hefði verið ef ekki væri búið að leggja í varasjóð vegna væntinga um töpuð útlán og kröfur.

Töflur: Vandræðalán og sundurliðun útlána

Vandræðalán	2011	2010	Sundurliðun útlána	2011	2010
Sértækar afskriftir	46.776	39.083	Hvorki vanskil né virðismetið	456.693	186.779
Virðism. lán án sért. afskrifta	63.982	202.846	Í vanskilum, ekki virðismetið	40.875	65.986
			Virðismetin lán án afskrifta	63.982	202.846
			Leiðrétting	0	-4.395
			Heildarútlán til viðskiptam.	561.550	451.219
			Afskriftareikningur	56.289	41.843
Vandræðalán	110.758	241.929	Heildarútlán fyrir afskriftir	617.839	493.062

Heimild: Ársreikningar Arion banka 2011 og Reitun

Fjárhagsleg endurskipulagning fyrirtækja

Bankinn hefur selt eða er með í söluferli nokkur af þeim stærri fyrirtækjum sem hann fékk við stofnun. Fjárhagslegri endurskipulagningu Haga, Kjalar og Klakka (Exista) lauk á síðasta ári. Óvissa um stöðu lánabókarinnar minnkaði því verulega við þær aðgerðir. Dómar Hæstaréttar gætu hins vegar mögulega breytt niðurstöðu þess samkomulags sem náðst hafði. Endurskipulagning annarra fyrirtækjalána er langt á veg komin.

Gæði lánasafnsins jukust því mikið á síðasta ári og ekki hægt að búast við öðru en að þau geti haldið áfram að aukast, að öðru óbreyttu. Eins og sést á effirfarandi töflu um sundurliðun á gæðum útlána hefur mikil tilfærsla orðið á lánnum úr vanskilum (lélegasti flokkurinn) í að vera í skilum (besti flokkurinn). Meginskýringin er sú endurskipulagning sem átt hefur sér stað og niðurstöður dómsmála. Fjórðungur útlánasafnsins er þó áfram í verulegum erfiðleikum. Þetta hlutfall á effir að halda áfram að lækka að mati Reitunar. Þessi flokkun um gæði útlána miðast við innra flokkunarkerfi bankans.

Tafla: Gæði útlána

Sundurliðun gæða útlána	2011	2010
Í skilum (Performing)	56%	38%
Athugunarlista (Watch)	18%	10%
Í erfiðleikum (Sub-performing)	13%	15%
Vanskil (Non-performing)	13%	37%
Samtals	100%	100%

Heimild: Ársreikningar Arion banka 2011 og Reitun

Endurmatsreikningur

Bankinn er með í lánabók sinni verulegt umfang af lánnum sem keypt voru af Kaupþingi á afslætti. Takist bankanum að innheimta þessi lán þá mynda þau tekjur í rekstrarreikningi hans og hækkar jafnframt virði bókfærðra útlána. Samkvæmt ársreikningi bankans þá voru þau lán sem endurmatsreikningur við

Kaupping náði til að nafnvirði um 474 ma.kr. en bókvært virði um 210 ma.kr. í lok júní 2011 þegar endurmatsreikningi var lokað.

Stórar áhættuskuldbindingar

Engar stórar áhættuskuldbindingar fara umfram 25% lögbundið hámark. Einn aðili, Drómi ehf, er með hærra brúttó hlutfall en 25% en hreint hlutfall er um 1% með sérstakri skaðleysisfirlýsingu Fjármálaráðuneytisins. Upphæð Dróma lánsins er 49% af áhættugrunni og því langstærsta einstaka útlán bankans. Stærsta áhættuskuldbinding er fyrir tæpum 24% af eiginfjárgrunni og samtals eru 7 hópar tengdra aðila með áhættuskuldbindingar umfram 10% viðmiðið. Samtala stórra áhættuskuldbindinga er 109% án trygginga en 105% að teknu tilliti til trygginga. Samtala stórra áhættuskuldbindinga má lögbundið vera hæst 800% af eiginfjárgrunni. Innri reglur bankans miða við mun lægra hlutfall eða að hámarki 150% af eiginfjárgrunni.

Lög um stjórn fiskveiða

Lauslegt mat var lagt á áhrif fyrirhugaðra breytinga á fiskveiðistjórnunarkerfinu á útlánasafn bankans og var niðurstaðan sú að áhrifin væru ekki það mikil að þau hefðu áhrif á lánshæfismat bankans. Þegar skýrist með endanlegt fyrirkomulag verða áhrifin metin betur.

Tafla: Kennitölur

Kennitölur útlána	2011	2010
Vandræðalán / útlán fyrir afskr.	17,9%	49,1%
Vandræðalán/(eigið fé+afskr. útl.)	68,7%	162,8%
Afskriftar. útl. / útlán fyrir afskr.	9,1%	8,5%
Framlag á afskr. / útlán fyrir afskr.	4,4%	4,2%
End. afskrift útlána / útlán fyrir afskr.	2,1%	1,6%
Hækkun bókfærðs virðis útl/útlán	6,8%	8,9%

Heimild: Ársreikningar Arion banka 2011 og Reitun

Lítil eftirspurn er eftir lánnum enn sem komið er en vaxandi áhugi er innan bankans að sækja fram og veita ný lán til tryggra lántakenda. Þau skref verða þó tekin með varúð þar sem efnahagsumhverfi er enn brothætt og varasamt að mati bankans.

C. Utanaðkomandi stuðningur

Seðlabanki sem lánveitandi til þrautavara

Seðlabanki getur varið bankann gegn krónuþurrð

Losun gjaldeyrishaftra í hæfilegum áföngum ætti ekki að koma hart niður á bankanum meðan hann er með sterk lausafjárhlutföll og einnig hefur Seðlabankinn lýst því yfir að hann sé reiðubúinn að grípa til nauðsynlegra aðgerða til þess að mæta neikvæðum áhrifum lausafjárstöðu einstakra stofnana og kerfisins í heild á meðan losað er um gjaldeyrishöftin, í samræmi við hefðbundið hlutverk bankans í lausafjárstýringu og sem lánveitanda til þrautavara³.

Allar líkur eru því á að Seðlabankinn geti varið bankana komi til mikils útstreymis þar sem aðallega yrði um krónur að ræða. Væru bankarnir með meira af erlendum lánum væri erfiðara að bregðast við á tímum þar sem erfitt er að sækja erlend lán, jafnvel fyrir ríkissjóð.

³ Sjá t.d. <http://www.seðlabanki.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=8672>

Rekstur, efnahagur og kennitölur

Rekstrarreikningur	2011	2010	2009
Vaxtatekjur	46.433	52.369	66.905
Vaxtagjöld	-23.045	-32.584	-54.717
Hreinar vaxtatekjur	23.388	19.785	12.188
Aukning bókfærð virðis útlána og krafna	38.368	40.269	20.199
Virðisbreyting útlána og krafna	-27.424	-26.787	-9.939
Breytingar á endurmatsreikningi	-19.593	-11.604	-10.556
Hreinar vaxtatekjur að frádragnum virðisbreytingum	14.739	21.663	11.892
Þóknatekjur	16.862	10.373	8.291
Þóknagjöld	-6.177	-3.507	-2.429
Hreinar þóknatekjur	10.685	6.866	5.862
Hreinar fjármunatekjur (gjöld)	511	402	1.638
Virðisbreyting skuldabréfa Dróma		-3.500	
Hreinn gengishagnaður(tap)	1.836	4.459	8.715
Áhrif hlutdeildarféлага	8	556	369
Aðrar rekstrartekjur	5.497	5.177	3.389
Rekstrartekjur	33.276	35.623	31.865
Laun og launatengd gjöld	-11.254	-9.272	-8.073
Stjórnunarkostnaður	-7.810	-7.154	-5.260
Framlag í Tryggingasjóð innstæðueigenda og fjárfesta	-1.200	-324	-683
Afskriftir	-956	-819	-759
Annar rekstrarkostnaður	-796	-723	-571
Hagnaður fyrir skatta	11.260	17.331	16.519
Tekjuskattur	-1.912	-3.481	-2.566
Bankaskattur	-1.046	-290	0
Hagnaður ársins af áframhaldandi starfsemi	8.302	13.560	13.953
Hagnaður (tap) af aflagðri starfsemi, að frádragnum tekjuskatti	2.792	-1.003	-1.080
Hagnaður ársins	11.094	12.557	12.873
Önnur heildarafkoma			
Þýðingarmunur vegna erlendrar starfsemi	112	-203	-37
Samtals heildarafkoma ársins	11.206	12.354	12.836
Óþynntur og þynntur hagnaður ársins á hlut	5,25	5,52	1,02

Efnahagsreikningur	2011	2010	2009
Eignir			
Handbært fé og innstæður hjá Seðlabanka Íslands	29.200	30.628	41.906
Útlán og kröfur til lánastofnanir	69.103	67.846	38.470
Útlán og kröfur til viðskiptavina	561.550	451.219	357.734
Skuldabréf og skuldagerningar	140.568	120.112	173.482
Hlutabréf og eiginfjárgerningar með breytilegum tekjum	14.045	10.316	7.078
Afleiðusamningar	674	1.126	6
Verðbréf til áhættuvarna	2.372	3.213	2.236
Endurmatsreikningur við Kaupping	0	24.188	34.371
Fjárfestingar í fastafjármunum	27.100	27.642	22.947
Fjárfestingar í hlutdeildarfélögum	2.987	2.713	5.985
Varanlegir rekstrarfjármunir	6.271	7.365	10.700
Óefnislegar eignir	4.765	4.352	3.512
Tekjuskattsinneign	724	295	1.415
Fastafjármunir til sölu og aflögð starfsemi	23.886	44.464	41.527
Aðrar eignir	8.876	17.136	15.975
Eignir samtals	892.121	812.615	757.344
Skuldir			
Skuldir við lánastofnanir og Seðlabanka Íslands	16.160	95.646	113.647
Innlán	489.995	457.881	495.465
Fjárskuldbindingar á gangvirði	4.907	65.278	11.042
Skattskuldir	3.421	26.257	0
Fastafjármunir til sölu og aflögð starfsemi	4.950	999	88
Aðrar skuldir	38.822	4.454	2.841
Lántaka	187.203	13.514	19.230
Víkjandi lán	32.105	39.050	24.997
Skuldir samtals	777.563	703.079	667.310
Eigið fé			
Hlutafé	2.000	2.000	12.646
Yfirverðsreikningur hlutafjár	73.861	73.861	59.354
Varasjóðir	1.637	1.525	1.729
Óráðstafað eigið fé	32.950	28.531	16.150
Eigið fé	110.448	105.917	89.879
Hlutdeild minnihluta	4.110	3.619	155
Eigið fé samtals	114.558	109.536	90.034
Skuldir og eigið fé samtals	892.121	812.615	757.344

Hlutföll	2011	2010	2009
Gæði eigna			
Afskriftarreikningur / útlán	9,1%	8,5%	7,4%
Afskriftarreikningur / hagnaður fyrir afskriftir	145,7%	106,9%	126,2%
Vandræðalán / útlán	19,7%	53,6%	n/a
Vandræðalán / eigið fé	96,7%	220,9%	n/a
Hagnaður			
Arðsemi eigna	1,3%	1,5%	1,7%
Arðsemi eigin fjár	10,5%	13,4%	16,7%
Hagnaður / áhættugrunnur eigna	1,7%	1,8%	2,0%
Hagnaður fyrir afskriftir / áhættugrunnur eigna	5,8%	5,7%	3,6%
Fjármögnun			
Eiginfjárbáttur A	16,4%	15,2%	13,7%
CAD hlutfall	21,2%	19,0%	13,7%
Eigið fé / áhættugrunnur eigna	17,2%	15,9%	14,2%
Eigið fé / heildareignir	12,8%	13,5%	11,9%
Hagkvæmni			
Kostnaðarhlutfall	52,5%	54,2%	47,7%
Lausafjár og fjármögnun			
Lausafjárhlutfall	34,7%	24,8%	22,8%
Reiðufjárhlutfall	15,3%	11,2%	n/a

Fyrirvarar

Skýrslan er unnin að beiðni Arion banka vegna greiningar og mats á lánshæfi á Arion banka.

Við gerð þessarar greiningar og mats á lánshæfi er gengið út frá því að þau gögn og upplýsingar sem Reitun hefur fengið aðgang að til skoðunar séu sannleikanum samkvæmt og ekki liggi fyrir frekari gögn. Hafi Reitun fengið afhent ljósrit af skjölum gengur Reitun út frá því að þau séu í samræmi við frumrit viðkomandi skjala og ekki hafi verið gerðir neindir viðaukar eða breytingar á þeim eftir á. Þá er gengið út frá því að allar undirritanir á skjöl og samninga sem Reitun hefur fengið aðgang að séu réttar og skuldbindandi fyrir félagið.

Þær skoðanir og spár sem hér koma fram eru byggðar á almennum upplýsingum og mögulega trúnaðarupplýsingum sem Reitun hefur undir höndum þegar matið er ritað. Helstu heimildir eru ársskýrslur og ýmis gögn frá þeim aðila sem verið er að meta, s.s.lánasamningar, starfsreglur og fjárhagslegar sundurliðanir auk annarra upplýsinga sem og annarra aðgengilegra opinberra upplýsinga sem birst hafa í fjölmiðlum og á öðrum vettvangi sem félagið telur áreiðanlegar. Reitun ábyrgist þó ekki áreiðanleika eða nákvæmni upplýsinganna og ber enga ábyrgð á áreiðanleika upplýsingaveitna sem stuðst er við. Upplýsingar í umfjöllun eru einungis birtar í upplýsingarskyni og þær ber ekki að skoða sem tilboð á einn eða annan hátt og þær skulu ekki nýttar á þeirri forsendu að um sé að ræða ráðleggingar vegna fjárfestinga í fjármálagerningum. Fjárfestar eru eindregið hvattir til að afla sér sjálfstæðra ráðlegginga eigin ráðgjafa áður en fjárfest er í fjármálagerningum, s.s. vegna lagalegrar eða skattalegrar stöðu sinnar. Reitun og starfsfólk Reitunar taka ekki ábyrgð á viðskiptum sem byggð eru á þeim upplýsingum og skoðunum sem hér eru settar fram.

Þrátt fyrir að þess sé sérstaklega gætt að upplýsingarnar séu réttar og nákvæmar þegar þær eru settar fram getur Reitun, eða starfsmenn Reitunar ekki tekið ábyrgð á villum. Mat á upplýsingum endurspeglar skoðanir Reitunar á þeim degi sem þær eru settar fram, en þær geta breyst án fyrirvara. Hvorki Reitun né stjórnendur eða starfsmenn félagsins bera ábyrgð á beinu eða óbeinu tjóni sem hlýst af upplýsingum sem finna má í þessu mati eða dreifingu slíkra upplýsinga.

Sérstök athygli er vakin á því að áætlanir og spár geta breyst fyrirvaralaust á jákvæðan eða neikvæðan hátt og eru háðar utanaðkomandi óvissu og breytum sem gjarnan eru ekki á valdi Reitunar. Reitun og starfsmenn félagsins taka ekki ábyrgð á því ef að lánshæfismat einstakra útgefanda sem félagið hefur metið og gefið einkunn á breytist. Reitun ábyrgist ekki að gera breytingar á þeim upplýsingum sem birtar eru í skýrslunni ef forsendur þeirra breytast eða ef í ljós kemur að þær eru rangar eða ónákvæmar.

Reitun, starfsmenn Reitunar, stjórnarmenn eða aðilar tengdir Reitun kunna að eiga hagsmuna að gæta varðandi einstök félög sem greiningar, verðmatsskýrslur og annað útgáfuefni Reitunar lýtur að hverju sinni. Hagsmunir kunna að vera ýmsir t.d. sem hluthafar eða ráðgjafar, eða hagsmunir sem lúta að annarri veittri þjónustu. Útgefandi verðbréfa sem metin eru greiðir Reitun fyrir þá þjónustu. Verðmöt og greiningar eru engu að síður unnin sjálfstætt af Reitun.

Reitun á allan höfundarrétt að upplýsingum í skýrslunni. Óheimilt er með öllu að dreifa þeim upplýsingum sem finna má í matinu eða nýta þær með öðrum hætti án heimildar Reitunar.